

Ключевые слова: форсайт, форсайт-технологии, форсайт-структура, стратегия, развитие, агросфера, аграрные формирования, инновации.

Proposed a centralized Foresight structure in the agricultural sector. Proved that Foresight should be seen as a multidimensional concept that includes a plan, finding resources for its implementation, the ability to efficiently use resources to achieve the target and so on. Reasonably need for a legal framework for the functioning of Foresight-groups. Found that the strategy of agricultural units have combined different shapes and sizes of agricultural producers concepts.

Keywords: foresight, Foresight technology, Foresight structure, strategy development, agrosphere, agrarian formation innovation.

УДК 338.43 (477.46)

О. М. САПРИКІНА, канд. екон. наук, доц., ВПНУБіПУ «БАТІ», Бережани

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

Визначено сучасні проблеми ресурсного забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції. Проведений аналіз стану ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки і розрахована ефективність його використання в сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області.

Ключові слова: ресурси, забезпеченість, технічна оснащеність, сільськогосподарські підприємства.

Вступ. В умовах ринку, що характеризується нестабільністю зовнішнього і внутрішнього середовища, одним з першочергових завдань керівників сільськогосподарських підприємств стає формування та оцінка поточних перспективних можливостей підприємств, тобто їх потенціалу. Забезпечення ефективного використання і подальшого нарощування ресурсного потенціалу має стати одним з головних пріоритетів діяльності як керівництва підприємства, так і усіх його підрозділів.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Вивченням різноманітних аспектів ресурсного потенціалу підприємств займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів: В.Г. Андрійчук, О.А. Бугуцький, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, В.К. Горкавий, В.П. Мартянов, І.В. Мегедін, Б.Й. Пасхавер, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, В.М. Трегобчук, В.Й. Шиян. Питання забезпечення сільськогосподарського виробництва основними виробничими ресурсами завжди було актуальним і відображене в чималій кількості наукових праць [1–5]. Особлива увага зосереджена на вивченні стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Проте чимало питань потребують подальшого дослідження й доопрацювання.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою даного дослідження є аналіз забезпечення сільськогосподарських підприємств Тернопільської області виробничими ресурсами. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств визначає можливості виробництва продукції сільського господарства, є основою конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, створює передумови для ефективної зайнятості населення, а також складає основу продовольчої безпеки країни.

Матеріали досліджень. Досягнення стратегічних цілей підприємства в майбутньому вже сьогодні потребують рішень щодо залучення необхідних ресурсів. Формування ресурсного потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей та ресурсів, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємства; визначення резервів потенціалу. Майбутнє завжди невизначене, тому витрачання ресурсів завжди супроводжується тим чи іншим рівнем ризику. Розробляючи ресурсні стратегії, треба обґрунтовувати можливий та допустимий рівні ризику, що його бере на себе керівництво за використання ресурсів із максимально можливою віддачею [5, с. 246].

Рівень розвитку сільськогосподарських підприємств Тернопільської області, їх економіки, фінансового стану, значною мірою залежить від наявності, якісного складу та рівня їх забезпеченості ресурсним потенціалом. До останнього входять земельні, трудові, фінансові ресурси, основні і оборотні засоби виробництва. Кожна складова ресурсного потенціалу підприємства має певні особливості в проведенні їх аналізу.

Земля – основний і незамінний ресурс сільськогосподарського виробництва, одна з найважливіших складових ресурсного потенціалу аграрних формувань, який, крім землі, включає трудові ресурси, основні та оборотні засоби. Наявний ресурсний потенціал, якісні його параметри та раціональне поєднання в процесі господарської діяльності є вихідною передумовою виробництва конкурентоспроможної продукції.

У таблиці 1 проаналізуємо динаміку земельно-ресурсного потенціалу досліджуваного регіону за останні три роки.

Таблиця 1. Аналіз земельно-ресурсного потенціалу Тернопільської області та ефективність його використання

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	Відхилення (+,-)
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	1048,7	1048,4	1048,2	-0,5
в т.ч. рілля	854,1	854,3	855,0	0,9
Посівна площа, тис. га	760,3	778,3	797,5	37,2
Валова продукція сільського господарства, млн грн	5825,6	7295,0	7949,3	2123,7
Чистий прибуток, збиток, млн грн	637,5	1005,2	790,3	152,8
Коефіцієнт розораності	0,81	0,81	0,81	-
Відсоток посівної площі від площі землі в обробітку	89,0	91,1	93,3	4,3
Одержано в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь:				
валової продукції, тис. грн	555,5	695,5	758,4	202,9
чистого прибутку, тис. грн	60,8	95,9	75,4	14,6

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Тернопільській області.

Дані таблиці 1 свідчать про покращення ефективності використання ресурсного потенціалу в господарствах області. Зокрема, у 2012 р в порівнянні з 2010 р. в досліджуваному регіоні збільшились розміри одержаної валової продукції та чистого прибутку в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь.

Велике значення для нормального розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області має правильно обґрунтована структура посівних площ. В першу чергу вона впливає на культуру

землеробства і на його інтенсивність. Динаміку розміру посівних площ основних сільськогосподарських культур в досліджуваному регіоні та їх структуру, яка відображає специфіку регіональної системи землеробства розглянемо у табл. 2.

Таблиця 2. Динаміка складу і структури посівних площ сільськогосподарських культур у Тернопільській області (господарства всіх категорій)

Роки	Загальна посівна площа		в тому числі							
			зернові та зернобобові культури		технічні культури		картопля і овоче-баштанні культури		кормові культури	
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
2010	760,3	100,0	465,9	61,3	158,1	20,8	67,1	8,8	69,2	9,1
2011	778,3	100,0	468,9	60,3	165,3	21,2	77,0	9,9	67,1	8,6
2012	797,5	100,0	505,0	63,3	147,3	18,6	77,0	9,6	68,2	8,5

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Тернопільській області.

Розрахунки, проведені в таблиці 2 свідчать, що у 2012р. загальна посівна площа сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств становила 797,5 тис. га, що на 19,2 тис. га (на 2,5%) більше, ніж у 2011р.

Розвиток сільськогосподарського виробництва пов'язаний з нарощуванням технічного потенціалу підприємств. Проте через значне подорожчання техніки, палива, запасних частин, ремонтних матеріалів, послуг ремонтних підприємств АПК спостерігаємо різке підвищення експлуатаційних витрат на роботу техніки. Одночасно відбувається значний розрив між цінами на сільськогосподарську продукцію і техніку для села. Перед підприємством виникають питання, як за умов, що склалися, не знизити рівень механізації технологічних процесів та господарських робіт, і як при цьому знизити витрати на одиницю виконаної роботи.

Досягнути високого рівня сучасного сільськогосподарського виробництва можна тільки за умови достатнього забезпечення аграрних підприємств технікою. Відсутність коштів не дозволяє підприємствам зміцнювати матеріально-технічну базу аграрного виробництва: продовжує зменшуватись машинно-тракторний парк і енергозабезпеченість галузі сільського господарства (таблиця 3).

Таблиця 3 Динаміка наявності сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області, шт.

Вид технічних засобів	Роки					
	2000	2005	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
Трактори	11233	6181	4202	3289	3101	3054
у розрахунку на 1000 га ріллі	16	18	10	7	7	7
Потужність двигунів тракторів, тис. кВт	749	430	317	308	305	301
Середня потужність двигуна трактора, кВт	66,7	69,6	75,4	93,6	98,4	98,6
Зернозбиральні комбайни	2791	1613	1018	840	757	743
у розрахунку на 1000 га посівної площі зернових (без кукурудзи)	9	5	3	3	3	3
Кукурудзозбиральні комбайни	196	54	21	23	20	19
у розрахунку на 1000 га посівної площі кукурудзи	18	3	0,5	0,4	0,2	0,2
Бурякозбиральні машини	702	392	210	168	152	142
у розрахунку на 1000 га посівної площі буряків	13	13	6	3	3	4

Закінчення таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
Картоплезбиральні комбайни	111	45	18	10	8	9
у розрахунку на 1000 га посівної площі картоплі	92	30	11	5	2	2
Наявність установок та агрегатів для доїння корів	991	353	158	163	171	165
Наявність енергетичних потужностей у сільськогосподарських підприємствах						
усього, тис.кВт	2488	1335	944	818	795	813
на 100 га посівної площі, кВт	431	324	190	161	151	151

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Тернопільській області.

Дані таблиці 3 свідчать, що на кінець 2012 р. в сільськогосподарських підприємствах нараховувалося 3054 трактор, (з них 2744 колісних), 1347 сівалок, 743 зернозбиральних комбайнів, 19 кукурудзозбиральних комбайнів, 142 бурякозбиральні машини, 107 кормозбиральних комбайнів, 2309 вантажних та вантажно-пасажирських автомобілів. У порівнянні з 2011 р. в аграрних підприємствах зменшилась наявність усіх видів сільськогосподарської техніки, крім техніки для обробітку ґрунту (плугів, культиваторів, сівалок). Крім того, якщо в 2011 р. на один трактор в сільськогосподарських підприємствах припадало по 145 га ріллі, то в 2012 р. – по 151 га; на один кукурудзозбиральний комбайн прийшлося по 5701 га посівів кукурудзи на зерно проти 4841 га у 2011 р.; на один зернозбиральний комбайн у 2012 р. припадало по 360 га посівів зернових та зернобобових культур (без кукурудзи) проти 326 га в 2011 р. Сумарні енергетичні потужності сільськогосподарської техніки та робочої худоби (в перерахунку на механічну силу) в аграрних підприємствах за 2012 р. зросли на 2,2% і на кінець року склали 813 тис.кВт. На 100 га посівної площі в 2012 р. припадало по 151 кВт енергетичних потужностей, що на рівні 2011 р.

Закономірно, що зменшення кількості технічних засобів призводить до збільшення навантаження на одиницю техніки. Це означає, що при такому збільшенні навантаження посівних площ в розрахунку на один комбайн чи одиницю іншої техніки, необхідно так організувати виробництво, щоб не було ніяких перешкод для їх максимально ефективного використання, особливо в умовах погодної та іншої стохастичності. При цьому тенденція до централізації управління в такій ситуації є цілком об'єктивною.

Результати досліджень. Землеробство Тернопільської області нині характеризується значними змінами в структурі посівних площ. На Тернопільщині все більше сіють зернових культур, які в сучасних умовах розвитку економіки є найприбутковішими.

Крім того, результати досліджень вказують на те, що великим підприємствам, які в достатній мірі забезпечені фінансовими ресурсами комплектувати парк технічних засобів необхідно виходячи з власних можливостей, а малим, економічно слабким господарствам необхідно кооперувати кошти для закупівлі техніки й використовувати її на міжгосподарській основі. Це дасть змогу за менших капіталовкладень сформувати раціональний парк машин та інтенсивніше його використовувати. Створення міжгосподарських кооперативів з технічного забезпечення агроформувань – один із найраціональніших шляхів оновлення машинно-тракторного парку та зростання ефективності його використання.

Висновки. Сучасні тенденції ресурсного забезпечення аграрного виробництва досліджуваного регіону характеризуються збільшенням площі використовуваних сільськогосподарських угідь, в тому числі зростанням посівних площ, зменшенням кількості зайнятих працівників, низьким рівнем оплати праці, недостатньою кількістю матеріально-технічних ресурсів, що призводить до збільшення завантаженості технічних засобів в розрахунку на одиницю землі. Для підвищення ефективності використання наявного ресурсного потенціалу агроформувань в сучасних економічних умовах, велика роль відводиться механізмам державної підтримки аграрних товаровиробників, забезпеченню еквівалентного обміну між сільським господарством та іншими галузями національної економіки, пільговому кредитуванню, оподаткуванню тощо.

Список літератури: 1. *Вергун М.Г.* Підвищувати ефективність використання земельних, трудових і технічних ресурсів села / *М.Г. Вергун* // Економіка АПК. – 2008. – № 1. – С. 31–39. 2. *Вишневецька О.М.* Ресурсний потенціал підприємництва / *О.М. Вишневецька* // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 32–37. 3. *Деревець І.С.* Деякі аспекти матеріально-технічного та інженерного забезпечення АПК України / *І.С. Деревець* // Економіка АПК. – 2006. – № 3. – С. 12–16. 4. *Добіжжа Н.В.* Відтворення матеріально-технічної бази як основа зростання сільськогосподарського виробництва / *Н.В. Добіжжа* // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 78–83. 5. *Кирилов О.Д.* Формування ефективної стратегії розвитку підприємства в умовах інвестиційної уразливості / *О.Д. Кирилов* // Академічний простір. – 2008. – № 12. – С. 244–250. 6. Сільське господарство Тернопільської області за 2012 рік: [стат. збірник]. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2013. – 219 с.

Надійшла до редколегії 08.10.2013

УДК 338.43 (477.46)

Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі регіону / Саприкіна О. М. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53(1026). – С. 125–129. Библиогр.: 6 назв.

Определены современные проблемы ресурсного обеспечения производства сельскохозяйственной продукции. Проведен анализ состояния ресурсного потенциала аграрного сектора экономики и рассчитана его эффективность использования в сельскохозяйственных предприятиях Тернопольской области.

Ключевые слова: ресурсы, обеспечение, техническая оснащенность, сельскохозяйственные предприятия.

Certainly modern problems of the resource providing of production of agricultural goods. The analysis of the state of resource potential of agrarian sector of economy is conducted and his efficiency of the use in the agricultural enterprises of the Kharkov area is expected.

Keywords: resources, provision, a technical condition, the agricultural enterprises.

УДК 658.3

О. Е. СЕНИЧКИНА, аспірант, Харківський національний економічний університет

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність та зміст понять “активізація інноваційної праці”, “метод активізації інноваційної праці”, виявлено методи активізації інноваційної праці у межах основних функцій управління персоналом.

Ключові слова: інноваційна праця, активізація інноваційної праці, метод активізації інноваційної праці

© О. Е. Сенічкіна, 2013